

Luetusta oppiminen

Viime vuosina toimintaa on jatkuvasti tehostettu yliopistomaailmassa. Olemme lukeneet yhä uudestaan, että toimintaamme on tehostettava. Olemme myös oppineet lukemastamme – teemme kiltisti kaiken mitä meiltä vaaditaan ja usein vähän enemmänkin. Monissa yliopistoissa on siirretty neljän periodin lukukausiin entisen syys- ja kevätlukukauden sijasta. Uudistus on monessa suhteessa hyväksi, mutta porkkanaksi tarjottu opetuksen järjestely niin, että yliopisto-opettajalla on mahdollisuus irtautua tutkimuksen tekoon vaikkapa yhdeksi periodiksi (noin 7-9 viikkoa) vuosittain tuskin on vielä toteutunut. Nyt tuntuu pikemminkin siltä, että opettajat tiivistävät opetuksen periodeihin, mutta tästä puristuksesta toipumiseen menee yllättävän pitkä aika. Logiikka, jonka mukaan urakalla tekeminen vapauttaa aikaa jonakin muuna hetkenä ei tunnu toimivan.

Perusopetuksessa mietitään parhaillaan tulospalkkauksen perusteita ja yliopistoissa uuteen palkkausjärjestelmään siirtyminen on yhä kesken. Perusopetuksessa yhtenä tuloskriteerinä on esitelty oppilaiden koulumenestystä, siis mitä parempia arvosanoja opettaja antaa, sitä parempaa palkkaa hän saa. Kuulinko jostain kommentin arvioinnin inflaatiosta? Opettajien ammattijärjestön puheenjohtaja Erkki Kangasniemi totesi *Aamulehden* haastattelussa (21.9.2005), että tulospalkkaus ei voi perustua pelkkiin lukuihin, esimerkiksi siihen, kuinka monta kiloa oppilaita voidaan opettaa mahdollisimman pienessä luokassa. Liioteltu esimerkki voi olla yliopistojen todellisuutta nykyinen aika pian: ehkäpä palkkamme vielä määräytyy sen mukaan kuinka paljon tuotamme opintopisteitä ja tutkintoja mahdollisimman pienillä tilakustannuksilla, opetuksen valmisteluun ja toteutukseen käytetyllä ajalla, jne.

Tällä hetkellä yliopistojen henkilöstön merkityksessä korostuu julkaisuutuottavuus ja ennen kaikkea kansainvälinen julkaisu-toiminta. Tuloksellisuuden ja tehostamisen nimissä olemme oppineet pelin säännöt hyvin, jos meitä palkitaan kansainvälisyysdestä, olkaamme siis kansainvälisiä.

Kun tutkimus- ja opetushenkilöstön aika on kortilla, kuka enää jaksaa kirjoittaa suomeksi tai ruotsiksi suomalaiselle yleisölle? Tiede on aina ollut kansainvälistä, mutta pakostakin tulee kysyneeksi onko globalisaatio ja vapaakauppa vienyt jo meiltä jotakin kansallisesti tärkeää.

Tilastokeskuksen yliopistojen ajankäyttötutkimuksen ennakkotietojen mukaan (15.12.2005) yliopistojen opetus- ja tutkimus-henkilökunnan vuosittainen työaika oli lukuvuonna 2004-2005 noin 2000 tuntia. Luku ylittää reilusti kokonaistyöajaksi määritellyn 1600 tunnin rajan. Tieteentekijöiden liiton ja Professoriliiton mielestä palkattomat ylityöt selittävät viimeaikaisen yliopistojen tuottavuuden nousun. Kymmenen vuoden aikana opiskelija- ja tutkintomäärät ovat kasvaneet: opiskelijat 36 prosenttia, maisteritutkinnot 31 prosenttia ja tohtoritutkinnot 100 prosenttia. Samaan aikaan opetushenkilöstön määrä on noussut vain kolmella prosentilla.

Muistan, kuinka kasvatustieteen professori Kari Uusikylä penäsi vuosia sitten oikeutta olla ”keskinkertainen professori”. Kaikki laitokset ja oppiaineet eivät kertakaikkiaan voi olla huippuyksiköitä, se on mahdotonta. Voisiko siis joskus riittää se että olemme omissa yhteisöissämme hyvässä mielessä keskinkertaisia? Teemme työmme hyvin, mutta emme tehosta ja kilpailuta itseämme hengiltä samalla kun pyrimme saavuttamaan utopistisia tavoitteita? ”Kun mikään ei riitä” -asenne toki kuvaa nyky-yhteiskuntaa monella alueella, mutta sen ruokkimisen ei tulisi olla yliopistojen ja yliopisto-opetuksen ja -tutkimuksen tehtävä.

Tämän numeron artikkelit käsittelevät myös lukemista, tosin edellä kuvatusta poikkeavalla tavalla. Pysähtykäämme siis rauhassa kirjastojen näyttöluetteloiden ja elokuvan lukemisen äärelle. Annetaan ajatuksille aikaa.

Tampereen Nekalassa puuhellan lämmössä
19.12.2005

Kai Halttunen